

20

Pris 50 øre.

Ha

ARVID G. HANSEN:

DIREKTE AKTION
I KIRKESPØRSMAALET

EGET FORLAG

Lillestrøm 1917 ::: Akershus Social-Demokrats trykkeri

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

ARVID G. HANSEN:

**DIREKTE AKTION
I KIRKESPØRSMAALET**

ANTIKLERIKALE KNALDPERLER

EGET FORLAG

Lillestrøm 1917 ::: Akershus Social-Demokrats trykkeri

DER GIVES i vore dage ikke spor av undskyldning for at kirken tigger sig føde og styre til; ei heller spor av undskyldning for at staten leker hellig — som om en stat eiet trosbekjendelse og gik til alters.

Bjørnstjerne Bjørnson.

KIRKEN OG JESUS

Han som var komen til aa gjera det laage høgt og det høge laagt og reisa kongar og fyrstar mot seg til ein verdensstrid, han hev me no gjort um til ein liten søtejesus, ein damejesus, ein bønebokjesus, ja til ei samfundsstøtte, ein hengjelaas for vaare matbur og pengeskrin, og ei natluve for gode borgarar, og evangelie for dei fatige hev me gjort um til ein mur og ei fast borg for dei megtige i verdi. Kongar og fyrstar skulde reisa seg imot os for Jesu namns skuld, no stend Jesus skildvakt for desse same kongarne og fyrstarne. Og dei fraadser og fyller seg i hans namn, og spelar og horar i hans namn, og krigar og drep i hans namn, og Kristi tenarar stend tvibøygde og velsignar dei i hans namn — —.

Arne Garborg.

PRESTENE har som helhet altid staat paa bakstrævets og magthavernes side. De har talt for de fattige, men spist med de rike. De har altid anbefalt nøisomhet — for andre. De har anvist de fattige løn hisset. Selv har de foretrukket at ha det bedste her i livet. Jødernes presteskap var med og ropte sit korsfæst, da Nazaræeren for-

kyndte sin revolutionære lære. De har siden ropt korsfæst overfor alle nye, store bevægelser og deres talsmænd. Og velsignet undertrykkerne og tyrannerne. Krigen, massemyrderierne og nationalhatet tæller sine varmeste tilhængere i presteskabet. De som ikke skulde gjøre forskjel paa jøde og græker, de er med paa at skape bitterhet, misforstaaelser og hat. Det vækker av den grund heller ingen forbauselse at presteforeningens landsmøte (1916) haanet fredstanken. En prest uttalte bl. a. at han ikke vilde være med i nogen „fredsfaarikaal-forening“. Hvis folket la nogen vegt paa hvad en prest sa, vilde en slik erklæring vække indignation, men heldigvis er det ikke mange som bryr sig om hvad en presteforsamling sier eller gjør. En anden ting er det at folket skal føde paa disse aandsførmørkelsens representanter og bakstrævets svorne tilhængere.

(„Ny Tid“.)

STATSKIRKENS AVSKAFFELSE

Socialismen er en økonomisk og kulturell bevægelse og hævder som saadan den absolute aandsfrihet tros-, tale- og religionsfrihet indad.

Men da bør vi ogsaa søke at gjøre dette gjældende utad, inden det hele samfund. Og skal den fulde aand- og religionsfrihet kunne gjennomføres, da blir vi ogsaa nødt til at ta standpunkt til kirken og kræve optat igjen vort tidligere krav om statskirkens avskaffelse, — ikke fordi vi vil religionen eller Nazaræren tillivs, men fordi den statsautoriserede kirke og dens lutherske lære betegner religiøs tvang, dogme- og derved tanke- og viljeforkrøbling.

Dette saa vi tydeligst da Luthers lære blev indført ved magtbud i Danmark og Norge; det var mere et økonomisk end et religiøst spørsmål det gjaldt. Men det har vist sig at tiltrods

for bestemmelsen om at den lutherske trosform skal være statsreligion, saa er frafaldet kommet. Og vi mener at ingen skal tvinges til at støtte og opretholde en statskirke, som de ikke selv er interessert i. Derfor bør heller ikke den lutherske kirke privilegeres paa det øvrige samfunds bekostning; vi maa kræve statskirken avskaffet idet vi betrakter religionen som et privat korporationsanliggende indenfor, men dog utenfor det fælles samfund.

For os socialdemokrater kommer desuten et andet argument til. Vi maa nemlig være klar over at kirken staar som en av grundpillarerne i det kapitalistiske samfund. Kirken staar som et vern for utbyttingsprincippet og den borgerlige samfundsopfatning. Kirken har, siden keiser Konstantin adopterte og kanoniserte en „kristendom“ ribbet for hver rest av fredsfyrstens lære, støttet og forherliget krige, og geistligheten har stort set overalt motarbeidet socialdemokratiets fredsbestrebelsler. Luther bad sin kurfyrste at slaa de bønder, som ganske berettiget gjorde oprør, ned „som gale hunder“. Og her i landet husker vi at skolereformen av 1889 som omsider ophævet almueskolerne, blev indført under motstand fra kirkens side.

Ser vi spørsmålet om statskirken i forbindelse med kravet om konfessionsløs skole, saa kan vi ikke være blind for at den statsautoriserede kirke netop vil være en hindring herfor. Den tidligere kirkeminister Bryggesaa har i saa maate uttalt sig ganske ualmindelig utvetydig. Selv om det er juridisk mulig, er det litet sandsynlig at skolerne blir nøytrale i religionsspørsmålet, saa-lange ikke *staten* selv er det.

— Men en statskirke er vel dog noget av et stykke socialisme? indvendes der. Ja, i saa tilfælde blir ogsaa statens militærvæsen „enslags“ socialisme!

— Men statskirken er en garanti for moralen i samfundet, indvender andre. Historisk set er dette feilagtig. Den lutherske statskirkes indførelse her i landet medførte ikke bedre moralske forhold, og i det store hele har kirken liten delagtighet i den etiske utvikling som trods alt dog har fundet sted siden „reformationstiden“.

Og desuten — ved statskirkens avskaffelse vilde vi opnaa at detronisere det religiøse maskesystem og den aandsdræpende vanekristendom, vi vilde fremme den aandelige rakryggethet og skape en rikere og ærligere personlighetskultur end nu da folket føres og fostres i kirkens baas til aandelige fattiglemmer som tilslut ikke orker at fordøie andet end opkokte levninger fra den magreste middelalder.

Alle sider tat i betragtning kan vi med trygghet kræve optat den gamle programpost om statskirkens avskaffelse og føre dette ut i livet. Det vil være et nyt trappetrin op mot høiere kultur, større aandsfrihet og rikere aandsfylde.

RELIGIONSFRIHETEN

« Kirke reformer gjennomførte av et moderne statssamfund maa efter sin natur virke oppløsende paa kirken, fordi staten i vor tid særlig ser sig kaldet til at verne om religionsfriheten.»

Dette ræsonnement laante Jeppesen i slutten av sin „Høvlflis“-periode fra „Kristelig Ukeblad“ for at utspille det mot „endel antikirkelige partimedlemmer“ — i pp's pen neppe nogen hædrende betegnelse. De som læste „Høvlflis“ etpar numre i forveien, hvor Per snekker erklærer, at „de professionelle teologer er kristendommens værste fiender“ skulde gjerne tat gift paa at pp. — om ikke for socialismens, saa dog for kristendommens skyld maatte være utpræget antikirkelig. Men læg merke til, at pp. rundt omkring paa alle prækestoler i landet vil ha socialistiske prester (folk som dr. Alfred Eriksen og konsorter), og gjennom den socialistiske prestestands forkyndelse av det uforfalskede evangelium skal arbeiderklassen saa naa frem til seier i sin frigjøringskamp.

— Hvilken blodfrisk og livgivende renæssance skulde vi ikke da opleve i vort agitations- og opplysningsarbeide!? Skade kun at dette geniale og fænomenale projekt skal rumme saa altfor mange procent æther og trubadurfantasteri.

— Nu, det var staten som i vor tid „ser sig særlig kaldet til at verne om religionsfriheten“, hvorfor den nuværende ordning med statskirke skulde være, om ikke den alene saliggjørende saa dog relativt den bedste. La os gaa denne paa-stand litt nøiere efter i sømmene.

Vi socialister er paa forhaand ikke overvættets mottagelig for den opfatning, at den kapitalistiske nutidsstat skulde ha det saa travelt med at verne om religionsfriheten, især efterat vi gang paa gang har været vidne til censur og knebling overfor den „statsfarlige“ antimilitarisme. Men

om vi ventet av den nuværende stat at den skulde gjøre statskirkeordningen nogenlunde taalelig ved at gjøre alvor av den religionsfrihet som prinsipielt er fastslaat i grundloven, saa leter vi for-gjæves efter enhver tendens i den retning. Det eneste er at staten i 1907 gav efter for de mest konservative ortodokses paatryk og medvirket til oprettelsen av det statsunderstøttede Menighets-fakultet, hvor „kirkefolket“ kunde faa oplært prester, som trodde paa hvad det skulde være, bare det stod i bibelen. I 1913 fik Menighetsfakultetet ogsaa eksamensret. Men hvor er det blit av statens religionsfrihet overfor en *mand* som Carl Konow, som tiltrods for sin uomstridte begavelse, for nogen uvæsentlige trosavvikelsers skyld er blit forbigaaet ved enhver embedsbesættelse? Det er endnu, saavidt vi vet, heller ikke det ringeste tegn til at staten skulde være tilsinds at indrømme presterne lærefrihet ved at avskaffe preste-løftet og gudstjenestens ritual-tvang. Ikke engang det svakeste vindpust i den retning! Hver søndag maa presterne læse op den apostoliske trosbekjendelse, som ikke er apostolisk, og hvor der forekommer slike banaliteter som jomfrufødsel og kjødets opstandelse. Staten er aldeles ikke tilsinds at ta hensyn til de mindre robuste samvittigheter, som denslags bekjendelsestvang volder vaakne nætter. Den norske stat tør formodentlig ikke være saa ugudelig som den franske, der gjennomførte religionsfrihet ved et kraftig operativt indgrep, men som nu faar føle Vorherres straffedom i form av krig og alskens ulykker!!

Endnu mindre ser man noget tegn til at staten tenker at ophæve bekjendelsestvangen i skolen.

Vistnok lyktes det vore medlemmer i kirkekomiteen at faa flertal for sit forslag om at kun religionslærere skal *være nødt at staa i statskirken*. Men for det første blir dette „fremskritt“ ganske illusorisk paa landsbygden hvor dogmeindpodningen netop er sterkest dominerende. For det andet betyr jo dette en prinsipiell bibeholdelse av religionstvangen paa det omraade hvor religionsfriheten (= konfessionsfriheten) vilde være av virkelig og væsentlig betydning. Det betyr at vore hundretuseener av skolebarn fremdeles gjen-nem en fordomsmættet konfessionel undervisning og propaganda skal tjores til statskirketroen; kun at denne hellige hensigt delvis søkes naadd gjen-nem et arrangement med spesielle religionslærere. Det betyr at samfundets barneskole fremdeles skal gjøre *alt* for at fremtiden lengst mulig skal tilhøre de samfundsbevarende systemer. Enhver høiretroende hvis hjerne ikke er altfor kummerlig utstyret vil se en solidere konservativ garanti i denne nye „radikale“ ordning end i lovens gamle skikkelse. Man *fastslaar nemlig bekjendelsestvangen og dogmetvangen for barnene*, for den opvoksende slegt, hvis aandelige konstitution blir bestemmende for samfundsutviklingens væsen og tempo i den tidsperiode som i kraft av den *materielle*, økonomiske utvikling skulde indlede *socialismens* tidsalder saasandt bare de *psykologiske* forutsætninger kunde fyldestgjøres.

Det nytter ikke at procedere væk det fatale faktum at den nævnte lovreform i al sin flisespikkeragtighet *stadfæster* religionstvangen for den offentlige skoles vedkommende.

Men saa er jo — som Jeppesen sa paa par-

tiets landsmøte i 1901 — religionsfrihet en vanskelig ting at praktisere (!)

De som *allikevel* vil hel og uavkortet religionsfrihet i landet — og det ikke bare paa papi-ret, men i livets virkelighet — maa utnytte den korte tid som endnu gjenstaar til næste landsmøte til en energisk agitation inden partiet for gjenoptagelse av den gamle programpost om *statskirkens avskaffelse*. Paa landsmøtet til vaaren kommer spørsmålet op til avgjørende realitetsbehandling, og *skal* ungdomsforbundets linje ogsaa i denne sak kunne føres frem til seier maa der i mellemtiden rundt om i partiets avdelinger drives en maalbevisst og vel underbygget propaganda for de antiklerikale synsmaater. Det ske!

SØREN KIERKEGAARD OM STATSKIRKEN

For snart etpar menneskealder siden gik *Søren Kierkegaard* til storms mot statskirken. Som et gnistrende tordenveir skaket han sindene op i „Øieblikket“, men angrepene prelet av mot den kirkelige reaktions haarde panser. Og endnu idag er statskirken den samme raffinerte humbuginstitution som den altid har været. Hent Kierkegaard frem fra arkivkjælderne og du vil se hvor temperert vi alle er i vor s. k. antiklerikalisme, sammenlignet med hin hikende sandhetsøker og ceremoniforagter hvis flammende hat til den hele tilstelning har fundet et likefrem klassisk følelsesbetonet uttrykk.

Hvad sier vore skinhellige „kristne“ om en sentens som f. eks. denne: „Man kan ikke leve av ingenting. Det hører man saa ofte, især av prester. Og just presterne gjør dette kunststykke: kristendommen er slet ikke til — dog lever de derav.“

„Hele dette skrammel med en statskirke — sier han — hvor der i umindelige tider ikke er blit aandelig talt luftet ut, den indespærrede luft i dette skrammel har utviklet gift. Og derfor er det religiøse liv sykt eller utdød . . . Lad det da styrte samme dette skrammel, skaf det bort, luk alle disse butikker og boder, de eneste hvilke den strenge helligdagsanordning undtok, umuliggjør denne offisielle tvetydighet, sæt dem ut av virksomhet og forsørg dem, alle kvaksalverne — ti er det saa at den kongelig autoriserte læge er den rette læge, og den ikke autoriserte kvaksalveren, kristelig er det omvendt, just den kongelig autoriserte lærer er kvaksalveren, er det ved at være kongelig autoriseret . . .“

Skarpere end Kierkegaard har vel ingen avsløret det likefrem motbydelige i den trivelige prestekastes forsagelsespræk. Naar man læser hans bitende ironiske betragtninger herom, maa man uvilkaarlig mindes de djerve Aakjær'ske verslinjer:

„Steken dufter, vinen perler
rødlig paa de hvite skjæg,
medens Kristus tornekronet
vaander sig paa salens væg“.

Og hvassere end Kierkegaard har heller ingen gjennemboret den gjængse blasfemiske frase om det religiøse behov, for hvilket der maa sørges for en rationel tilfredsstillelse ganske som

med diverse andre nødtøftigheter. Kierkegaard saa klart hvorledes man i virkeligheten paatvinger folket et religiøst behov, akkurat som smarte, profitlystne forretningsmænd og fabrikanter ved hjælp av reklamens tusen midler paatvinger folk en hel del luksusbehov. Og han fordømte kirken som en indretning der direkte tok sigte paa, som han sa, „om mulig at umuliggjøre kristendom.“

Det var en av K.s grundtanker dette at kristendommen var blit avskaffet ved utbredelsen, ved massehervvingen, ved den ukristelige forgudelse av talmajestæten, altsaa ved at bli statskirke, præget av verdslige synspunkter og interesser. Forøvrig bød enhver art av religiøs masseansamling Kierkegaard paa det dypeste imot. Jeg er ikke i tvil om at Vinsnes' „Broremand“ med sin foragt for sambedingen og „chokoladeguden“ vilde frydet K. usigelig. Han elsket den enkelte i bæven for sin sjæls frelse, den ensomme sjæl i havsnød ute „paa 70.000 favnes dyp“. Han var en utpræget religiøs individualist, og som saadan kunde han ikke andet end fylles med avsky for den letsindige engros-forretning kirken driver med sløve og verdslige sjæle, som gjennom den faar hyklermasken i tilgift til sin sløvhet og verdslighet.

VÆK MED DET KRISTELIGE FORDUMMELSESMASKINERI

Det er med rette blit fremholdt, at det ut fra et socialistisk grundsyn set er aldeles bakvendt og forkastelig, at socialdemokratiet er med paa at opretholde en ordning, hvorved sta-

ten bruker nationens penger til at underholde en agitation, som hemmer folkets økonomiske og politiske frigjørelse. Det er nemlig det som nu sker. Statskirkens propaganda, det livsforsagelsens og himmelvendthetens „evangelium“ den forkynder, den borgerlige morallære den forfegter virker som nedtyngende blylodder paa enhver social opdrift, enhver radikal reisuing inden store dele av den besiddelsesløse befolkning. Og i denne retning er statskirkens „traditioner“ like-saa gamle og ærværdige som statskirken selv.

Da keiser Konstantin i begyndelsen av det 4. aarh. gjorde „kristendommen“ til en av staten anerkjendt religion, skedde det efter en „kristen“ biskops raad som forklarte kristendommens grundtanker for ham. Han fandt da, at kristendommen lærte folket at bære allidelse og al undertrykkelse med taalmod i haab om at faa det saa meget bedre efter døden, og dette var naturligvis en religion som passet fortræffelig til den grusomme keisers planer. Og fra den tid av har presterne, næsten altid og overalt, som de mægtiges lydige lakeier først og fremst præket forsagelsens, nøisomhetens og underkastelsens „evangelium“ for folket. At de magteiende altid vis à vis underklassen har holdt kirken og presterne høit i ære, falder derfor av sig selv, likesom at det i den „kristne“ historie ikke har forekommet en social forbrydelse eller en politisk skurkestrek, som har været for grov eller for aapenbar til at kunne erholde de „kristne“ presters sanktion, bare den gik i de magteiendes favør. Ikke for sig selv var det magthaverne vilde beholde „religionen“, undtagen kanske litt absolution som balsam for sam-

vittigheten hver gang deres frækhet og vold feiret sine vildeste orgier, — religionen, det vil si den patenterte sovepulver-religion for folket var alltid i deres øine det ideelle. Den religion maatte ikke alene selve kirken, men ogsaa dens underbruk skolen impregnere hjernerne og sindene med.

Men er der noget, som er hen i veggene meningsløst, saa maa det vel være det, at socialdemokratiet er med paa at statslønne og statsbevilge til spredning av dette aandelige sove-middel gjennom kirkelig agitation. Vør bevægelse maa opgi dette selvmorderiske „standpunkt“, og det skal vise sig, at ropet: væk med statskirken, ingen privilegier for en bestemt sort av fag-fromme, ingen statsbelønning for et bestemt sæt av kirkemeninger, det feltrop skal finde gjengklang hos hele den undertrykte arbeiderklasse i vort land.

GJENNEM AARHUNDREDER er der med den største generøsitet blit ofret hundreder av millioner kroner til offentlig religionsøvelse i statskirken; ikke destomindre lever vi nu under en samfundsordning, hvor al god og samfundsgagnlig moral daglig trampes under føtter, hvor kun utplyndring av næsten fører op til en plads i solen. Og saa skulde arbeiderne for moralens skyld være med paa at fortsætte med en økonomisk særbegunstigelse av et statskirke-hierarki, som er en udmerket støtte for kapitalmagten og som paa enkelte spredte undtagelser nær vil vedbli at være samfundsbevarende like til arbeiderklassen har erobret magten i samfundet og staar foran reisingen av den nye samfundsbygning.

INGEN SOCIALIST vil vel komme og si, at den lutherske kirkes kulturverdier, at dens indsats i kulturlivets tjeneste er saa betydningsfuld, at den gir dette kirkesamfund ret til at indta en privilegeret stilling i staten. Selv enkelte av dens egne prester har leilighetsvis indrømmet, at statskirken har megen aandssløvhet paa sin samvittighet. Og det er da ogsaa et faktum, at interesseløshet for aandelige spørsmal av enhver art blir raadende hos sørgelig mange av dem, som like fra skolen og barnegudstjenesten og opover er blit mattet med kirkens benhaarde metafysik. Hvad under at der endnu i det tyvende aarhundrede er saa sørgelig faa som er i besiddelse av den selvstændighet og den aandelige ryggrad, som er nødvendig for et lykkelig intellektuelt liv.

Men derfor er det heller ikke noget at undres over, at stadig flere og flere som er vaaknet av den aandelige døs har vendt kirken ryggen, samtidig som de høiner sin tanke og beriker sit sind gjennom berøring med de mægtige humane kulturstrømninger utenfor kirkens mure.

Selv mange som kalder sig socialdemokrater er endnu ikke klar over, at den nuværende stat i hele sit væsens kjerne er en privatkapitalistisk stat, en stat der systematisk og udelukkende tjener privatkapitalismens interesser, og det ikke mindst gjennom sit militærvæsen, sit saakaldte „rets“ væsen og sin — kirke. Spør høirepressens redaktører, som selv er privatkapitalens lakeier, om de ikke anser disse institutioner for „samfundsgagnlige“, spør dem, om de ikke ønsker kirken den sterkeste mulige position i folket, bl. a. derved at folkeskolen mest mulig bevarer sin karakter av en kirkeskole.

De har allerede mere end tidt nok bejaet dette spørsmål, selv uten at være spurt. Saa høirederne kan vist endnu ikke ha opdaget det privatkapitalistiske princip, at religionen helt og holdent bør være de enkelte troendes privatsak. Vi socialister bør være *individualister* nok til at overlate religionen til de enkelte troende hjerter. Hvis det kristelige trosliv staa og falder med de offentlige pengebidrag, faar det heller slukne.

„La falde hvad ikke kan staa“.

PRESTEKASTEN er likesom militæret en konservativ garanti. Om det sidste er penge-sækkens tro vakthund, saa er den første den beskyttende kamæleon som blænder og forvirrer folket. Det intime samarbeide mellem bibel og sabel gjør dem begge dobbelt farlig. For os er det derfor paakrævet at gjøre alt for at svække baade militæret og kirken mest mulig; ti derved svækker vi det uretfærdige samfundssystem hvis støttende pillarer de er. Ned med prestekasten!

REPLIK TIL EN „SOCIALISTPREST“

Den socialistiske arbeiderbevægelse hviler paa klassekampens grund. Kirken er væsentlig en klasseinstitution til skade for arbeiderklassen, hvis kampiver den dæmper og kuer, til gagn for kapitalistsamfundet, hvis liv den hjælper til at forlænge.

— Det store og gode i den kristne etik kan først gripe ind i det virkelige liv naar tilsvarende økonomiske tilstande allerede er oprettet.

Som *De* ved en leilighet har uttalt: Socialismen er et vældig forsøk paa at virkeliggjøre de moralske tanker i kristendommen. — Virkeliggjøre, ikke ved moralprækenen, men ved klassekamp.

*

Men husk, sier *De*, der er da „frygtelig meget umoral og ukultur i overklassekredse, hvor de bedre livsbetingelser er tilstede.“ Ja, arbeiderne kjender utbytterklassens selviske nydelsesliv. De hater herskerklassen oppe paa solhøiderne som smiler saa haanlig av dem nede i dalsluket med deres smaa fordringer til livet, dem som de kuer ved at utpine deres muskel- og nervekraft, dem som de kverker ved politi, streikbryterforrædere og militærlakeier, dem som de bedrar ved hjelp av sine politiske løgnkolportører. Men det er ikke arbeidernes maal at bli en ny utbytterklasse og gjøre kapitalisterne til underklasse. Vi vil føre hensynsløs klassekamp for at avskaffe klassesystemet. Da blir det sunde og harmoniske livsbetingelser for alle, ikke grinende elendighet paa „østkanten“ og smilende overdaadighet paa „vestkanten.“ Da har vi skapt det rette grundlag for virkelige fremskritt ogsaa i kultur, næstekjærlighet, sedelig renhet.

De synes at opfatte Marx nærmest som et nu passert intermezzo i socialismens historie. Men det er dog i Marx's tegn, og ikke i Jesus fra Nazareth's, at den moderne arbeiderbevægelse gaar sin kamptunge seiersgang frem mot socialismen. Ved den sterkeste mulige klassesolidaritet og den intenseste mulige socialistiske kampiver, er det at vi skal seire.

*

De minder om kirkens obligatoriske freds-
bøn. Men tillat mig et spørsmål, hr. pastor:

Er det den væbnede freds bankerot, er det
avrustningstanken presternes flertal forkynder, eller
er det forsvarsevangeliet de præker? Og kanskje
presterne i de krigførende lande ikke velsigner
mordvaabnene, kanske andagtsbøkerne ikke er den
mest utprægede krigsliteratur!

Ogsaa herhjemme taler de allerfleste prester
mordvaabnenes skjændige sak. Paa sine steder
har prester endog stilllet sig til valg for at være
med og styrke militærmagten — baade tillands
og tilvands. I Sarpsborg var det netop en *prest*
som lot sig bruke til at slaa ned en *arbeider*-repræ-
sentant til fordel for kapitalist- og kanonpolitik-
ken.

La de amerikanske prester prøve at kristne
Rockefeller junior som skjøt arbeiderne til kjøt-
deig med maskingeværer under streiken ved
Ludlow. La de tyske prester prøve at kristne
rustningsfirmaet Krupp & co. La de norske pre-
ster prøve at kristne Holtfodt, Bratlie samt Norsk
arbeidsgiverforening. Saa faar vi se hvem
som kommer længst, enten presterne med sine
kristelige moralprækener eller arbeiderklassen med
sin sosialistiske klassekamp.

KIRKEBOYKOT

Vi er sikkert paa forhaand enig om at medlems-
skap i en organisation bør indebære en *reali-*
tet. Særlig bør *de* unge som er maalbevisste
organisationsmedlemmer i arbeiderbevægelsen

konsekvent vende den *kirkelige* organisation ryg-
gen dersom de er motstandere av den fortørkede
lære, de antikverte dogmer og borgerlige moral-
begreper som kirkens forkyndere bygger paa.

Industriarbeiderne boykoter kirken *forsaavidt*
som de sjelden og aldrig gaar hen for at sætte
sig under prestens kateter. Men man bør nu ta
et skridt videre i sin frigjørelse og helt forlate en
menighet hvor man bare er papirmedlemmer.
Det er nok for os naar vi samles i den *sociali-*
stiske menighet. Derved dokumenterer vi bedst
at sansen for realiteter virkelig har gjennemsyret os.

I *Rusland* vil presteskabet nu antagelig bli
feiet væk fra al magt og ledelse i folkets aande-
lige saavelsom materielle liv. Ingen sortkaape
var at se ved de faldne revolutionære heltes be-
gravelse i Petrograd, jordfæstelsen var helt civil;
hos *os* blev et forslag om borgerlig begravelse
nylig begravet ved menighetsklikkernes veto. Den
russiske arbeiderkongres i april iaar krævet kon-
fiskation av alt kirke- og klostergods. Alt tyder
paa at prestevældet kommer at bli avskaffet i det
„hellige“ *Rusland* længe før vi tar os sammen
og gjør kort proces med den tilsvarende aande-
lige kræftbyld herhjemme i Norge.

Dette til trods for at vore hjemlige pionerer
i arbeiderbevægelsen, en *Jeppesen* f. eks., ofte har
brukt et ganske skarpt skyts mot presterne og
den officielle kirke som et fremskridtsfiendtlig
underbruk i kapitalismens sold:

„Mammon, ser du, det er presternes gud,
begjærligheten deres første bud.
Saa djævelske som de
er ikke selve satan.“

En masseutmeldelse vil skape liv i leiren og-saa herhjemme. D' herrer prester vil bli nervøse og rykke i felten til sit forsvar. En livligere og skarpere meningsutveksling om kirken og den officielle kristendomshumbug vil bli følgen. Enkelte vil nok bli opskaket og dypt rystet i sine pyntelighetsfornemmelser, men stort set vil øket klarhet opnaes inden arbeiderklassens rækker, sind og tanker vil frigjøres og mottageliggjøres for socialismens verdensomveltende idéer gjennom den *kulturkamp* som uvægerlig vil og maa ledsage en saadan aktion. Aktionens forutsætning er en radikal og dyptgripende opklaringsproces — en saadan fremkaldes og fremmes derfor ved masseutmeldelsesaktionens iverksættelse.

Vi maa komme dithen at statskirken oppløses, saa de som ønsker det kan melde sig ind i dette eller hint kirkesamfund ganske som i et politisk parti eller en hvilkenksomhelst anden organisation. En slik ordning er den eneste reelle, den eneste kulturelt forsvarlige, den eneste som der set ut fra det moderne frihets- og sammenslutningsprincip er nogen fornuftig mening i.

Stil dig selv disse to enkle spørsmål:

1. Hva gjør kirken for arbeiderklassen? Er der i dens virksomhet *noget* som er til virkelig gagn for dig og din klasse og som du derfor finder grund til at sette pris paa?

2. *Hvorfor* vil du bli staaende i statskirken? Fordi du engang i tiden i bevissthetslumrende tilstand havnet der ved et tilfælde du ikke raadde for? Er det *derfor* du vil vedbli at stille dig solidarisk og la dig indforlive som lem i en saadan mørkemandsinstitution som statskirken?

Den finske statskirkeprest *Viljo Mømmø* — en mand som vel med det første kommer at dele den svenske socialistprest H. F. Spaks skjæbne — skriver i en av sine antiklerikale brosjyrer bl. a.: „Istedenfor at verne sin hjord har kirken tyrannisert den. Fornedrende sig til at bli en tjener og haandlanger for den efter guld tørstende kapitalisme, har kirken med religionens lænker bundet arbeiderklassen paa hænder og føtter, saa den bekvemt kunde eksploiteres, utplyndres og myrdes. . . . Kirkens hjerte er blit haardt og koldt. De ulykkeliges klage formaar ikke at bløtgjøre det. Derfor har Gud trykket dødsdommens segl paa dens pande“.

Derfor skal arbeiderklassen — og særlig den mere frigjorte socialistiske *ungdom* — gjøre alt hvad der staar i dens magt for at dødsdommens segl snarlig og skaanselsløst maa bli trykket paa den reaktionære, mammonistiske statskirkes pande.

Men da er det ikke nok at sette statskirkens avskaffelse op paa *programmet*. Der maa *direkte aktion* til, skal det bli nogen fart og kraft i kravet og kampen. Og *kirkeboykot* er her det saliggjørende middel, *masseutmeldelse* det løsen vi alle bør samle os om.

KLAR TIL AKTION

Som kanskje de fleste husker blev det paa ungdomsforbundets landsmøte i 1914 besluttet at henstille til lagenes medlemmer at løsrive sig fra enhver befatning med kirkelige institutioner. I 1915 blev der i „Klassekampen“

slaat til lyd for en masseutmeldelse av statskirken,— man skulde rømme kirken som man rømmer et raattent og synkende skib.

Man har imidlertid det bestemte indtryk, at denne henstilling og denne appel til vore unge kamerater ihvertfald ikke er blitt fulgt i en saadan utstrækning, at det kan betegnes som en virkelig aktion eller nogen samlet antikirkelig demonstration fra den socialistiske arbeiderungs side. Det skulde være paa tide at ialfald den røde ungdom nu gik litt mere aggressivt tilverks mot den reaktionære mørkemagt som kirken ifølge hele sin idé og opgave er.

Mere og mere iøinespringende blir statskirkens karakter av en *konservativ garanti*, mere og mere aapenbarer sig dens klassekarakter. Under borgerpressens medvirkning driver den sit sløvende fordummelsesarbeide blandt det smaa-kaarsfolk dens fangarmer kan faa tak i. Mere og mere avslører den sig selv som militærgudens og Mammons kirke.

Vi bør derfor gjøre alt hvad der staar i vor magt for at svække denne snart sminkede, snart frækt usminkede klasseinstitution.

Derfor bør vi, hver enkelt av os, først og fremst selv frabe os enhver befatning med denne kapitalistsamfundets listigste og infameste garant. Meld dere ut av statskirken og faa andre til at følge eksemplet!

La ikke presterne længer leve i den salige indbildning, at vi er — om ikke aktive, saa dog *passive* kirkefolk, vaneslaver som de trygt og rolig kan henregne til „den store hjoid“, hjorden som med de hyklerisk-værdige patriarkkaaper

i tæten bevæger sig henad kirkens støvede „himmelvei.“ Vi vil ikke dele hverken himmel eller helvede eller vore surt fortjente skillinger med disse statsbetalte „gudelige“ lirendreiere. Vi vil gaa vore egne veie i aapen trods mot den humbugkristendom, som intet andet er end en stinkende borgerlig „allemandsflatseng“.

Nuvel, la os vise vort had, vor stolthet og vor frihetstrang i *handling*. La dem se vor tro av vore gjerninger — som skrevet staar.

NOGEN DRAAPER MALURT . . .

Kirken har ikke længer nogen høi plads i arbeidernes bevissthet. Alteret som hver eneste søndag besudles ved hyklerisk gjentagelse av de mest primitive og overtroiske kultiske ceremonier, er saa langt fra længer nogen helligdom for de tænkende arbeidere, at de snarere i deres øine symboliserer vanhelligelsen, fordummelsen og hykleriet sat i system.

Men det geistlige magtbegjær som har sugget næring av sekelgamle magttraditioner, trøster sig dog med at arbeiderklassens stigende kirkefiendtlighet og foragt for dogmepresternes lyssky virksomhet endnu ikke har git sig praktiske utslag i handling. De glæder sig over at arbeiderne endnu ikke i flok og følge har demonstrert sit prestehat og sin aandelige frigjørelse ved at vende kirken ryggen, ved at bryte kirkens klave og sprænge ut av kirkens fængsel. De er endnu ikke blitt saa bevisst og saa rakrygget at de holder sig for god til — selv en eneste enkelt gang

— at sitte og aande ind kirkens mugne lumre luft. De er endnu saa sløve at de blir staaende i statskirken, saa presterne fremdeles ialfald nominelt, paa papiret, kan regne dem til faarene. De er endnu saa sterkt lænkebundet av sed og skik og gammel vane og trægghet og slendrian, at de vedblir at *fornedre sig* ved at la sine barn døpe og konfirmere, endskjønt det nu er en fuldt frivillig sak om man vil delta i disse ceremonier eller ei. Derved indvier de ogsaa efterslegten til lojale kirkelemmer. Ved denne sin holdningsløshet stempler de sig selv som aandelige slaver, der livet igjennem følger den slagne landevei de blir kjørt ind paa av religionslæreren og de andre kirkelige lyseslukkere som gjæter os i vor barn- dom og ungdom, og — presterne fryder sig!

La os helde nogen draaper bitter malurt i prestefrydens bæger . . .

LIEBKNECHTS PAROLE

I Tyskland var der før krigen blusset op en ganske kraftig bevægelse for at faa arbeiderne ut av aandssløvhetens demoraliserende forsumpning, faa dem ut av det aandelige slaveri under kirkeaaaket. En av førerne for denne anti-kirkelige propaganda var den helstøpte socialist *Karl Liebknecht*, og parolen var: masseutmeldelse av statskirken.

Og parolen blev fulgt av hundreder, av tusener, som av hjertet foretrak det vaate og kolde elements ubehageligheter fremfor at bli ombord paa kirkens raatne skute, hvis dødssailas tør være nær förestaaende.

De forlot kirken av foragt for hele dens væsen, dens dogme- og bekjendelsestvang, som vil følge den til dens dødsdag likesom den har præget dens hele historie, dens antikverte verdensanskuelse, som intet oplyst nutidsmenneske kan akseptere uten at gjøre vold paa sin forstand, dens overnaturlige trossætninger som ligger industriarbeidernes realistiske naturel fjernt og dens himmelveksler som virker lammende paa den sociale frigjørelsesaktion hernede, dens borgerlige morallære som staar i den skarpeste motstrid med den kjæmpende arbeiderklasses interesser, og — i forbindelse hermed — som det viktigste motiv for masseutmeldelsen: kirkens økende reaktionære praksis.

De motiver gjælder i vort land fuldt saa godt som i Tyskland.

Kamerater!

La Liebknechts parole bli fulgt ogsaa av vort lands radikale frittænkende arbeidere!

SPØR PREST eller provst, spør bisp eller klokker, missionærer, emissærer, hvem du vil — om ikke, „hver en kampglad kjætter er en fændens fætter“, og svaret vil bli et tversikkert salvelsesmættet „ja, visselig“, og — „ser du ikke du gaar paa randen av en avgrund som snart vil opsluke dig?“

En rungende kjætterlatter skal være vort frygtløse svar til alle graasure avgrundsprofeter, idet vi lar det gamle ungdomsfriske Voltaire'ske lynildsordet klinge gjennom rækkerne: *Ecrasez l'infame!* — knus den skjændige!

SAA LÆNGE samfundsforholdene er slik at de sætter præmie paa hensynsløshet, egoisme, spekulantbedrageri og alslags drevenskap, saa længe den enes vel er den andens ve, kan kulturen, broderligheten og solidariteten blandt menneskene heller intet fremskridt gjøre. Saa længe samfundet er som nu blir al tale om kristelig brorskap bare fagre ord i det blaa, ordflitter som ikke motsvarer samfunds- og menneskelivets virkelighet.

Trods „kjærlighetsbudet“ utplyndres folkets store masse av et faatal industri- og agrarkapitalister. Det er som Per Pikajord sier i „Simen Mustrøen“: „Brødre og søstre kalder dom sig, men faar dom aldrig saa litet strupetak paa en med veksler og slikt, da klemmer dom til“.

Moralen betyr litet likeoverfor de økonomiske interesser. Det erfarer vi hver dag, og historien viser det paa det allertydeligste. For samfundssolidaritetsens sak har statskirken aldrig været nogen talsmand. Tvertimot.

ALTID SIG SELV LIK

Vi har set at det var statskirken som reaktionær politisk magt man vilde ramme ved den *Lieb-knecht'ske* kirkeboykot. Det samme synspunkt, hvis første store representant var *Voltaire*, gaar igjen i saagodtsom alle moderne publikationer og uttalelser om kirkelige spørsmåal og fænomener. Fra kristent hold er her *Leo Tolstoys* og *Schweizeren Ragaz'* krasst tilspidsede angrep de mest kjendte.

Med størst styrke er denne anklage mot statskirken som et vern om det bestaaende selvfølgelig blit reist inden den socialdemokratiske (og anarkistiske) leir. *Vandervelde* paapeker i sine „Socialistiska studier“ med en række historiske eksempler at „regjeringerne og de styrende klasser er langt fra at ville underkjende det intime sambaand som eksisterer mellem alle former av konservatisme, la dem være sociale, politiske eller religiøse.“ I samme aand skriver den italienske socialist *Enrico Ferri* og den kjendte tyske teoretiker *Karl Kautsky*. *Dansken Frederik Dreier* angrep meget sterkt netop presternes reaktionære, deres frihets- og opplysningsfiendtlige tendenser. Det samme er tilfældet med vor svenske partifælle *C. N. Carleson*, som bl. a. skriver: „Den statslig- kirkelige autoritets vælde har stedse hvilet paa magten over *samvittighetene*, over massernes religiøse opfatning. Dogmet var en befaling om tro med statsmagtens segl under. Ingen samfundsinstitution har i den grad som kirken repræsenteret autoritetstvang overfor tvilens og kritikens ret, og kanske ingen frigjørelsens og frihetens patos har lydt sterkere end den patos som vendte sig mot den kirkelige tvang. Ved enevoldsmagtens side stod kirken stedse beredt til at indprente at „øvrigheten ikke bærer sverdet forgjæves“, og den var altid forunderlig klart bevisst om sin mission at tjene herskende klasser, grupper og institutioner. Dannende et aandelig byraakrati søkte den i stormfulde tider at knytte sammen igjen brystne lænker til nye kjeder omkring tro og levnet“. Ogsaa herhjemme har man i den soc.-dem. agitation ofte været saa at

si nødt til at dra tilfelts mot statskirken, som konservativ garanti* og som mørkemandsinstitution, og det samme synspunkt kom ogsaa tilorde under kirkespørsmålets behandling paa partiets landsmøte i 1901. Selv statskirkens teoretiske talsmand inden det norske socialdemokrati, Olav Kringen, fremholder i sin brosjyre at „kirken altid holdt med de mægtige“ og at „kirken aldrig reiser nye samfundssaker“; men han trøster sig med at „kirken glir over eftersom det nye faar fotfæste“ og at „kirkens mænd, som nu ofte er vore motstandere, vil bli vore venner med tiden.“ I motsætning hertil har *Scheflo* gjort gjældende at „det er intet som tyder paa at kirken nu mer end før vil stille sig paa deres side, som lider uret. Historien fortæller os, at i kampen mellem klasserne har kirken bestandig holdt sig til vens med magthaverne og støttet det bestaaende. Og saa snart en ny klasse har erobret magten, straks har kirken anerkjendt den nye magthaver og alliert sig med ham. Ja vel, vil man indvende, slik vil det ogsaa gaa naar *arbejderklassen* naar frem til magt og frihet. Men da glemmer man, at ved arbejderklassens seier vil al klasseforskjel og klassekamp *ophøre*, og da har ikke kirken længer nogen opgave.“

Kan denne haarde dom over kirken bestaa for historiens domstol? Spørsmålet har, saavidt jeg vet, endnu ikke været gjenstand for behandling i noget videnskabelig specialverk. En række historiske data vil dog kunne anføres som gaar sterkt i favør av de uttalelser som ovenfor er gjen-

* Nu senest da presten Devold satte igang sin aapent antisosialistiske og militaristiske folkehøiskole i Nordland.

git. Nogen faa av disse skal nedenfor kortelig refereres.

Først skal her mindes om den fiendtlige holdning statskirken altid har indtat overfor enhver bestræbelse for tolerance, aandsfrihet og fri videnskabelig forskning og tænkning. Voltaire gir i et av sine skrifter en utførlig beregning ifølge hvilken ti millioner mennesker var faldt som offer for den „rettroende“ kirkes forfølgelser. Og naar man i protestantiske og reformerte kredse ofte utpeker den katolske kirke som den der alene bærer ansvaret for alt det blod som er blit utgydt i kristendommens navn, saa bør det i sandhetens interesse paapekes at ogsaa reformationens stormænd aapent proklamerte *voldet* som middel til at bekjempe religiøse vildfarelser. Calvin erklærte uttrykkelig at kjætteri bør undertrykkes med sverdets ret og lot i fuld overensstemmelse hermed den store læge Michel Servet fængsle og bræide paa baal for en „forbrydelse“ som indskrænket sig til avvikende anskuelse om den kristne treenighet. Og for denne voldsgjerning, som foregik under de mest oprørende omstændgheter, uttrykte flere av reformationens fremste mænd, blandt dem den „milde“ Melanchton, skriftlig sin varmeste sympati. Ogsaa Luther, som paa et tidligere stadium hadde erklært kjætteriet for en aandelig sak, som burde bekjæmpes med aandelige vaaben, paaberoper sig senere kirkefaderen Augustin naar det gjælder at overbevise de tyske fyrster, særlig landgreven av Hessen, om det rigtige i at anvende *vold* mot kjætterske anskuelse.

Det var *sekterne* og deres aandelige bannerførere som i det 16. og 17. aarhundredes Eng-

land, i den skarpeste opposition mot den intolerante statskirke, reiste kravet om tolerance og religiøs frihet. Ogsaa i Tyskland utgik tolerancens talsmænd aldrig fra statskirken, men fra sekterne — en mand som Schleiermacher var saaledes opvokset i og i sit syn paa religionen sterkt præget av det herrnhutiske miljø.

Hvad angaar arten og rækkevidden av den „tolerance“ som har været praktisert indenfor de *skandinaviske* statskirker i nyere tid skulde det være tilstrækkelig at minde om Hans Nilsen Hauges († 1824) 10 aarige fængselsophold for „tillidsvækkende uttalelser om en del av lærerne“ (d. e. prestestanden) og for avholdelse av frireligiøse møter (som vel at merke bar præg av rent statskirkelig aand i læren og forkyndelsen!) samt om det nedslaaende faktum at alle svenske sekterister helt til 1860 forfulgtes og jagedes ut av landet som aandelige smittebærere. Vor kirke har neppe nogen ære av sin hatefulde kamp mot folkehøiskolebevægelsen der blev møtt som en aandelig farsot — politisk radikal som den var. M. h. t. tolerancen i det 20. aarhundredes statskirke, saa har den iallefald ikke været omfattende og betryggende nok til at kunde avværge foreteelser som trakasserierne mot Carl Konow i Bergen, Arboe-Rasmussen-saken i Danmark og socialdemokraten H. F. Spøks brutale utsparkning av den svenske statskirke, tillikemed en hel del andre større og mindre statskirkelige „tolerance“-bedrifter.

Ikke mere smigrende for kirken som aandsinstitution er den ringeagt for videnskapen og det had til forskningen og dens ubekvemme

sandhetsbegjær som har fulgt den opigjennem historiens gang. „Forskning“, sa allerede kirkefaderen Tertullian (ca. 200 aar efter Kr.), „er ikke længer nødvendig efterat vi har faat evangeliet“. Augustin (ca. 400 efter Kr.) tillater at man observerer maanens bane, ti „ellers kunde man ikke bestemme paasken rigtig“; den samme kirkeautoritet henfører ogsaa alt hvad der heter *kunst* til kategorien av overflødige menneskelige indretninger. Likesom Luther tusen aar senere bare hadde haansord tilovers for en Kopernikus, fordi hans astronomiske system stod i strid med den bibelske overlevering, saaledes utroper allerede Augustin: „Det var mig bedre at jeg aldrig hadde hørt navnet Demokrit“. Hos Thomas Aquinas, der endnu staar som den romerske kirkes klassiske tænkner, indrømmes filosofien bare eksistensberettigelse forsaavidt den optræder som *ancilla ecclesiae*, som *kirkens tjenestepike*, hvilket med andre ord vil si at den menneskelige tænkning for al fremtid skal være bundet av kristne dogmer som er antat i tider av den dypeste menneskefornedrelse gjennom majoritetsbeslutninger av biskoper som i mange tilfælder ikke kunde læse og skrive. Omtrent paa samme tid som Thomas Aquinas virket, aar 1209, utgav kirkemøtet i Paris et ukas som forbød munkene at læse naturvidenskabelige skrifter, fordi disse var syndige. Det var bare en videre konsekvens av den samme lysskye tankegang naar tænkeren Giordano Bruno, foruten tusen andre dygtige og intelligente mænd, blev berøvet livet av inkvisitionen (i Rom aar 1600).

Nuvel, men dette var i middelalderen eller i katolske kredse, vil man indvende. Men tror

man den protestantiske statskirke har været synderlig mere velvillig i sin holdning overfor forskningen og den frie tænkning? Der kan i høiden bli tale om en gradforskjel, ingen væsensforskjel. Med hvilket stupid raseri blev ikke f. eks. den Darwin'ske utviklingslære mottat av hele den engelske geistlighet med bisper og erkebisper i spidsen. Der var jo ingen grænse for hvad kirkens mænd ved den leilighet kunde nedværdige sig til at præstere av indætt forbitrelse og kompakt dumhet. Og der kan vel ikke være nogen tvil om at det for en ganske væsentlig del maa bokføres statskirkens synderegister naar utviklingslæren endnu er som en lukket bok for alle lærer- og folkeskoler, og dermed for det store almene folk, tiltrods for at den nu i en lang aarrække har været doceret ved al verdens universiteter.

Hérhjemme bekjæmpet kirkens mænd folkeskolereformen av 1889 med en iver som i sandhet kunde været en bedre sak værdig. Vor folkeskole er i sine gode sider ikke et barn av kirken men et barn av demokratiet. Og siden finder vi overalt og altid presteskabet som helhet paa reaktionens side i kamp mot alle bestræbelser for øket folkeoplysning. — I jubilæumsaaret 1914 og under valgkampen 1915 viste vort statskirkelige presteskab endnu engang sit sande væsen; man fik forsvarsprækener istedenfor fredsprækener, og presterne var, paa en enkelt undtagelse nær som bare bekræfter regelen, overalt hvor de optraadte aktivt nidkjære vaabendragere i militarismens sold og til „forsvar“ mot de fremstormende socialister. Heri er intet gaadefuldt;

presterne er jo ifølge sin stand og stilling bare et hjul i kapitaliststatens maskineri; likesaalitt som postvæsenet kan befordre tryksaker paaklæbet antimilitære merker, likesaalitt kan statens prester befordre andre tanker end de av utbyttersamfundet autoriserte.

Ingen vil vel heller kunne negte at kirken, ikke mindst i egenskap av statskirke, har øvet en sterkt *hemmende* indflydelse ikke bare paa fremskridtsarbeidet i sin almindelighet, men særlig paa folkets, paa de undertrykte klassers *økonomiske og politiske frigjørelsesbestræbelser*.

Luthers alliance med fyrsterne da det gjaldt at slaa bondeoprørene til jorden er i al sin kynisme talende nok. Og hvad den nyeste tid angaar vilde det være synd at klage over at statskirken ikke har været vaaken og villig nok til at sætte alle hjul i bevægelse for at stanse socialdemokratiets fremmarsj og hindre arbeiderklassen i at komme i besiddelse av sine mest soleklare livs- og menneskerettigheter. Det er ikke bare i enevoldsmagtens dage at statskirken var baade den mest nidkjære og den mest effektive av alle rikets bremse-institutioner og aandelige aarelatningsindretninger.

Hvilken indsnevrende hemsko kirken er paa det kulturelle og moralske fremskridt viser sig ikke mindst i kvindespørsmålet. Hvor megen fornedrelse har ikke kirken skapt ved at præke ringeagt for kvinden og ved at indprente den gamle jødiske taapelighet om kvindens slaviske underdanighet under manden. Westermarck sier med rette at „om den kristne kirke har knyttet baandet mellem mand og hustru fastere, saa har den ogsaa

for mange gjort egteskapet til et veritabelt fængsel“. Enhver bestræbelse i retning av kvindernes frigjørelse har i statskirken altid hat en svoren fiende, medens sekterne like fra gjendøpernes dage har været tilbøielig til at hævde kvindernes sociale likeberettigelse med mændene eller ihvertfald, stort set, lagt et ganske andet frisind for dagen i disse tiug end tilfældet har været for statskirkens vedkommende — selv om det første store skrift om kvindens underkuelse blev skrevet av en „fritænker.“ Særlig i England har sekternes religiøse radikalisme overhodet altid svaret til en *social* radikalisme, som — om den ikke netop har været socialistisk farvet — i forhold til den traditionelle statskirkelige paa-stedet-marsj-taktik har været ganske bemerkelsesværdig.

Overmaade karakteristisk for hvorledes kirken som statsinstitution har maattet kastre de humanitetskrav som det kristne kjærlighetsbud indebærer er dens stilling til *krigen*. Mens de første kristne som følge av sin kosmopolitiske grundanskuelse og paa grund av Kristi ord til Petrus erklærte at en kristen ikke hadde ret til at bære vaaben, blev denne principfasthet meget hurtig opgit av de kristne da de indsaa at deres religion maatte ændre anskuelse paa dette punkt om den skulde kunne bli statsreligion, og allerede aar 314 fordømte et kirke-møte soldater som negtet at gjøre krigstjeneste. Siden den tid har de kristne kirker altid lagt en paafaldende interesse for dagen naar det gjaldt at hævde krigens berettigelse. Til en begyndelse erklærte man at krigen skulde føres for en retfærdig sak, om en kristen skulde faa delta i den.

men denne fordring blev snart opgit; saaledes utelotes f. eks. ordet „justa“ (retfærdig) som pleiet staa forau ordet „bella“ (krig) helt og holdent i den 37. de artikel i den engelske statskirkes bekjendelsesformel. Særlig det protestantiske presteskap har været og er endnu — hvad foreteelser under den paagaaende verdenskrig noksom beviser — uutrættelig i at forherlige krigen som et middel til at virkeliggjøre guds høie hensigter, et naademiddel som leder til national gjænfødelse, et gidsel som gud har lagt i fyrsternes hænder etc. etc. I overensstemmelse hermed har den kristne kirke anerkjendt, og anerkjender fremdeles, selv *angrepskrige* som berettigede, og da engelskmændene bekriget Kina fordi det vilde beskytte sig mot den folkeforgiftende opiumsimport fra Indien, velsignedes denne krig høitidelig av Canon Mozley i en præken holdt i Oxford 1871. Det vilde naturligvis være urigtig at gjøre alle protestantiske teologer ansvarlig for enkelte geistliges uttalelser; men det turde være vanskelig at nævne en eneste krig, hvilket end dens rette motiv maa ha været, som et protestantisk lands regering har indlatt sig i og som den store masse av dets presteskap ikke har sanktioneret gjennem sin forbøn og sin velsignelse. Derimot har flere av de kristne *sekter*, eksempelvis lollarderne, anabaptisterne og kvækerne av religiøse grunde fordømt krigen og endog negte at trække i militærtrøien og de er av den grund blit forhatt og forfulgt av den øvrige kristenhet som uværdige og ukristelige borgere!

Det er ikke *Luther* men hans motstander humanisten *Erasmus* (†1536) som har skrevet det

første flammende agitationsskrift mot krigen. De kraftigste protester mot krigen er dog for en stor del kommet fra et helt andet hold, nemlig fra kristendomsfiendtlige fritænkere, og da i første række fra de franske oplysningsfilosofier med *Voltaire* i spidsen. Den uforsonlige kamp mot krigsbarbariet som dengang indlededes er i vore dage tat i arv av det likeledes forkjætrede socialdemokrati, som da ogsaa ikke mindst i denne dypt humanitære side av sine bestræbelser har faat føle at den reaktionære statskirke, i troskap mot sine traditioner, ugenert og urokkelig optræder til vern om krigstanken og militarismen, ganske som den paa ethvert andet omraade lægger vinn paa efter evne at hævde, støtte og befæste de bestaaende borgerlige magtinteresser. I denne henseende er statskirkens synderegister sikkert langt større end vi endnu har klar historisk oversigt over. Og kirkens sociale synderegister vil neppe bli mindre i fremtiden. Ikke at tale om kirkens undlatelsessynder; ti de er legio.

KARL MARX

vores alles socialistiske fader — forstod ganske godt den officielle religions rolle i samfundet; netop derfor næret han ogsaa den dypeste og heftigste uvilje mot religionshumbugen og dens institutioner.

Med sit gløgge skarpsyn baade paa fortid og samtidig kunde han ikke undgaa at observere,

hvilken udmerket støtte kirken yder guldtyranniet — direkte og indirekte.

„Religionen er folkets opium“, sier han, idet han holder sig til *den historiske kristendoms* faktiske og praktiske virkninger i fortid og samtid. Marx har set riktig. Den teologiske dogmereligion som kirken utkolporterer virker som et kraftig bedøvelsesmiddel som i ikke liten grad lammer oprørskræfterne, den aktive sociale handlekraft.

Kirkekristendommens beroligelses- og trøstemidler har ligget som en blyvegt paa alt socialt og kulturelt fremskridtsarbeide. Kirkelærens søndagsvisse dryp-dryp har gjort mennesket tilbøielig til at lægge sin skjæbne i forsynets haand og hindret det i at gjøre saa meget som *tænke* igjennem menneskelivets hovedproblem, *lidelsens* problem. I denne jordiske jammerdal var saa allikevel alting nødt til at bli ved det gamle — „i dit ansigts sved skal du æte dit brød“; man hadde bare lykken i en anden *meget* fjern og problematisk verden at haape paa.

Med harme saa Marx at disse narkotiske midler fortrinsvis søktes spredt netop blandt den undertrykte arbeiderklasse i samfundets kjældere, den klasse til hvem han ropte sit: foren eder og *kjæmp*, fremtiden tilhører eder, idet I fuldbyrder den revolution som det privatkapitalistiske samfund med stormskridt nærmer sig.

Maatte Marx' harme over den kirkelige opiums-business forplante sig som løpeild gjennem socialismens ungdomsrækker. Ned med de geistlige opiumskolportører!

„KIRKEN OG FOLKET“

V el og længe drøftet vort betrængte presteskap dette kildne presserende emne paa sin sidste generalforsamling i hovedstaden. Bekymringen for de flygtende faar var stor og almen, med en til nervøs førtvilelse grænsende iver grep de stakkars prestemænd i luften efter botemidler, efter nye mere raffinerte sjælefangstmetoder. Vrede ord slyngedes ut mot socialisterne som „avkristner“ folket. Vi svarer:

Det „folk“ hvis aandelige hunger kirken ikke har mættet, vil unde kirken den skjæbne selv at sulte ihjel. Nu vil presterne gjerne anslaa en litt fremskridtsvenlig tone, gjerne ty til litt social reformvenlighet som trækplaster for at beholde „folket“ — eller i det mindste en liten del av folket — i sine kirkelige og halvkristne forgaarde.

Men presterne er stort set for *velfødde* til at føle det brutale classesamfund som en forfærdende anklage. De befinner sig for det meste i en helt anden sfære end hin ildsjæl med den brændende trang til at hjelpe alle lidende og betyngede, alle fattige og forkuede. De evner ikke at føle *alvoret* ved arbeidernes fortvilede kamp for retten til et nogenfunde menneskelig liv. Og den dag turde nu snart være inde, da arbeiderne, alle som en, er naadd saavidt langt i selvagtelse og selvtilid, at de stolt slaar haanden av den „hjælp“ presterne byr dem. Saa faar presterne nøie sig med at holde *liktaler* over det bedrøvelige thema — „kirken og folket“.

A RBEIDERNE har andet at gjøre end at traakke i dogmernes myretue. La kirken fortsætte sit skinliv *uten dig*, la den prøve at opgalvanisere sig saa meget den lyster, la den fortsætte sin haabløse kamp for den magt over sjælene som i vore dage trues saa sterkt av „kjætter“ og indifferentisme, men *uten din* være sig aktive eller passive tilslutning, og du skal se at *den* vil bli likesaa meget *svækket* ved skilsmissen som *du* vil bli *styrket* ved at føle dig i fuld overensstemmelse med din inderste trang og overbevisning.

SELVIRONI

« S tatskirken har rum for alle og rummer ogsaa praktisk talt alle mennesker i vort land — hvem har ikke hørt de prestelige faarehyrers faderlige vendinger i denne retning.

Fortvilet sukkende jamrer prester og bisper rigtignok over, at den *aktive* interesse for kirken og dens velsignede naademidler er i slik sorgelig tilbakegang. Det er blit glissent mellem nadvergjesterne rundt alteret. Der er, ogsaa inden arbeiderklassen, en økende flugt bort fra kirkelærens „evige sandheter“, denne visnede lære, hvis røt blev avklippet allerede i det 16. aarhundrede og hvis dommedag nu endelig snart synes at være inde. Mere og mere forsvinder, ialfald blandt de protestantiske lands arbeidere, *troen paa naademidlernes sakramentale betydning*, likesom respekten for den autoriserte kirkes sandhetsmonopol i det hele. Det er slut paa knæfaldet nu.

Men en konsekvens av denne utvikling maa uvægerlig bli at arbeiderne holder sine barn borte fra de religiøse vanehandlingers smuds. Det er hverken mere eller mindre end den blodigste *selvironi* naar radikale socialister gjennom daab og konfirmation o. s. v. vedblir at bringe sit offer til „guden for det tomme ceremoniel.“

HVIS du er færdig med kirken og hele dens væsen og hele dens slæng og har sagt den farvel i dit hjerte, saa la den kjende dit sindelag av dine gjerninger.

Hvis du gaar kirkens dør forbi om søndagene, fordi det vilde være dig uutholdelig derinde. Hvis du har revet dig løs fra de kirkelige dogmer, ikke længer tror paa de kirkelige trossætninger, ikke længer vører de kirkelige ceremonier. Hvis presten er dig en pest og klokkeren en pestilense, saa gaa ikke omkring og se ut som du hører til faarene! Demonstrer din overbevisning ved at si op din plads i den kirkelige rodemandsbok. Hold dig for god til at ha dit navn staaende i kirkeboken.

Ned med kirkevældet! Meld eder ut *en masse*. La det bli en kraftig oprydning i kirkebøkerne!

OM VI VIL

fjerne og uskadeliggjøre statskirken, og om dette for os staar som et viktig rydnings- og raseringsarbeide saa drives vi samtidig simpelthen av vor aandelige renslighetssans til at *fjerne os fra den*

fra kirken. Vor masseutmeldelsesparole blir, om den følges, den sterkeste demonstration for den antikirkelige opfatning som raader blandt de radikale socialistiske arbeidere og tillike en kraftig opruskning i al den lunkenhet, vankelmod og frygtagtighet som hittil har præget det norske socialdemokratis „holdning“ i kirkespørsmålet. Haanden paa verket, kamerater!

LIV OG LÆRE

skal være ett. Hvor det ikke kræver for store ofre, *pligter* vi at vise vor overbevisning i handling. At ta avsked med kirken for tid og evighet medfører ingen fængselsstraffe, ingen brudulje, ja ikke engang noget bryderi at snakke om. Det er bare at sende sognepresten i den menighet hvor man i øieblikket bor en utfylt blanket hvori man med navns underskrift begjærer sig utskrevet av den norske statskirke. Presten *pligter* saa i embeds medfør at ordne saken. Saa er du fri — ogsaa i det ydre.

En saadan aktion kræver ingen nævneværdige ofre av dig, men den gir dig den store praktiske og ideelle fordel at du for fremtiden *kan frita dine barn for religionsfordummelsen i skolen*. Utmeldelse av statskirken er ogsaa en forutsætning for borgerlig vielse.

La os paa dette vis gjennom direkte aktion demonstrere vor aandelige frigjørelse, vor selvstændighetstrang, vor renslighetssans. Og vi skal se: *vort eksempel smitter!*

DIREKTE AKTION I KIRKESPØRS- MAALET

Formålet for en slik aksjon maa naturlig være at markere, fremme og paaskynde gjennomførelsen av princippet „religionen en privatsak“ og i flugt hermed statskirkens ophævelse, samt bidra til at frigjøre underklassens bundne aandskræfter.

Nødvendigheten av en saadan aksjon skulde være indlysende for enhver. Her som saa ofte er den direkte aksjon en i høieste grad paakrævet komplettering av det repræsentationsmæssige parlamentarisk-politiske arbeide. Det er inkonsekvent og fornuftstridig av statskirkens motstandere at bli staaende i statskirken, da de derved bidrar sit til det uretfærdige og arbeiderfiendtlige statskirkesystems opretholdelse og fortsatte bestaaen, — tiltrods for at statskirken i virkeligheten bare har tilslutning fra en liten minoritet av landets befolkning.

Arten av den direkte aksjon kan her som ellers være forskjellig. Utmeldelse er vel det første avgjørende skridt; man trækker sig derved for sit eget vedk. tilbake fra enhver befatning med de kirkelige institutioner. Masseutmeldelsen motsvarer nærmest massestreikens idè. Men dernæst maa den konsekvente antiklerikaler heller ikke bidra til hjordens rekruttering nedenifra; ved undlatelse av barnedaap fra arbeiderhjemmenes side maa kirken boykottes for ny tilførsel av barne-sjæle. Og en tredje konsekvens av det antiklerikale standpunkt er tilbakeholdelse av barna fra

deltagelse i skolens kirkelige religionsundervisning, en holdning som — hvis den blev nogenlunde almindelig — samtidig vilde bety en direkte og effektiv indsats i arbeidet for gjennomførelsen av vort vigtige kulturkrav: en konfessionsløs folkeskole. En saadan direkte aksjon kan heller ikke karakteriseres som „oprør mot lovene“.

Vil man *maalet*, maa man ogsaa ville de *midler* som *hurtigst* og sikrest fører frem til dette maal. Masserne maa ogsaa paa dette omraade direkte og personlig med i kampen for sin egen frigjørelse. De maa rives ut av den sløvhet og vanedvale som er en saa frygtelig blyvegt paa alt kulturelt og sosialt fremskritt.

Men vi er ikke sterk nok endnu til at magte en slik kraftprøve med klerikalismen, indvender enkelte.

For en haapløs pessimisme. Og hvilken selvmotsigelse! Vi skulde ikke være voksen for den opgave at gaa til storms mot privilegier og monopoler paa det *aandelige* felt, og saa trør vi os sterk nok til at gaa igang med at bryte ned de *materielle* privilegier, de eiendoms- og bedriftsmonopoler, det hellige profitsystem som utgjør privatkapitalismens *fundament*, sterk nok til at vaage den ene dyst haardere end den anden i den økonomiske og sociale frigjørelseskamp.

Vel kan man peke paa at det ut fra et socialistisk grundsyn selvfølgelig er den *økonomiske* frigjørelse som er hovedsaken. Man kan si at *den* er det ene fornødne, søk den, kjæmp for den, erobre den, saa skal alt andet skjænktes eder i tilgift.

Men — skulde vi ikke helst ha det bedst mulige kampmateriel: djerve, freidige, radikale

sind, usløvede tanketrænede hjerner, sterke varme villende hjerter i denne vor store og tunge kamp Betyr ikke det dogmatiske patentvæsen her en vældig hemning? Trænger vi ikke en aandelig frigjort udogmatisk og vidsynt arbeiderklasse for at bli istand til at føre kampen for socialismen frem til endelig seier. Er det ikke saa at den som vakler i kirkespørsmålet, han er heller ikke saa helt stø i andre saker og spørsmåal. Hadde ikke *Buen* ret i sit resolutionsforslag paa partiets landsmøte i 1901:

„Socialismens princip: aandelig frihet gjør det indlysende at partiet bekjæmper de religiøse dogmer som binder folkets tænkekraft og hemmer utviklingen.“ Bør ikke netop en slik kulturkamp som denne føres mest mulig *direkte* og *personlig* — som et personlighetens oprør mot aandstvang og dogmetro. Og maa det ikke bli denne «*meneskeaaandens revoltering*», uttrykt og utløst gjennom løsrivelsen fra kirkelæren og kirke-institutiønen som skal bane vei for det socialistiske livsyn og derigjennem forberede og indvarsle den store sociale folkefrigjørelse, den socialistiske revolution.

Socialismens forutsætninger er jo ikke bare av teknisk-økonomisk art. De *psykologiske* forutsætninger er mindst likesaa viktige og uundværlige. Sandt nok, den økonomiske industrielle utvikling er allerede ved at lægge alle materielle betingelser tilrette for kapitalismens avløsning ved socialismen; men selv om disse betingelser fuldt og helt var tilstede, var socialismen ikke dermed en selvfølge. Realiseres kan den først naar den undertrykte klasse blir den herskende i samfun-

det. Og her spiller spørsmålet om massesjælens konstitution en meget betydningsfull, for ikke at si avgjørende rolle. I hvertfald avhænger *tempoet* for den sociale revolutions fuldførelse i væsentlig grad av den selvtillid, oprørsvilje, intelligens og handlekraft som forefindes hos proletariatet, den frigjorthet for borgerlige moralbegreper og borgerlige samfunnsforestillinger, den evne til selvstendig tænkning og intelligent optræden i klassekampen som er utænkelig saa længe arbeiderne lever under et kirkelig-borgerlig aandsklima. Den antiklerikalisme som *her* forfegtes er saaledes et *viktig* led i de samlede bestræbelser for hurtigst mulig at tilveiebringe ogsaa de *psykologiske* betingelser for socialismens gjennomførelse i aand og sandhet.

GANG PAA GANG

er jeg ute i distrikterne blit møtt med den indvending at det er arbeidernes ubekjendtskap med den rent praktiske side av saken, om den formelle fremgangsmaate ved utmeldelsen som i allefald er en viktig medvirkende aarsak — ved siden av indifferentismen — til at de trods alt blir staaende i statskirkens ruller, selv længe efter at de samme socialistiske arbeidere reelt og ideelt set er fuldstendig færdig med kirken og den officielle religionsform og kristendomsforkyndelse. De *utmeldelsesblanketter* som ungdomsforbundet har utgit vil imidlertid i saa maate *gjøre saken saa enkel og liketil som den i virkeligheten er her i landet.*

Jeg skal for sikkerhets skyld her gjøre opmerksom paa at sognepresten ifølge loven (dissenterlovens § 18) pligter at meddele den uttrædende attest for utmeldelsen *uten betaling*. Med hensyn til barn av forældre som staar utenfor statskirken kan opplyses at der er anledning til at ordne sig med borgerlig navngivning istedenfor kirkelig barnedaab, idet man med to vidners underskrift skriftlig kan fastslaa hvad barnet skal hete og indberette dette til magistraten. Hvad angaar barnets fødsel, saa skal ifølge loven meddelelse herom av jordmoren indsendes til øvrigheten inden 1 maaned efter nedkomsten. Som det herav fremgaar, er der altsaa ingensomhelst fare for at barna ikke skal bli lovformelig indregistreret fordi om man tar det skridt i troskap mot sit syn og sin overbevisning at melde sig ut av statskirken.

Partifæller! La det bli en masseutmeldelse som kan bringe statskirken til at ryste i sine morkne grundvolde, en masseaktion som bærer bud om en vaaken, selvstændig og aandelig frigjort arbeiderklasse i vort land.

HVORFRA SKAL FRELSEN KOMME?

Har du prøvet at forstaa Messiaslængselen, Messias-haalet, Messiastroen — hvordan de blev til, disse følelser og tanker hos det folk som fostret „frelseren“?

Fantasien var mere løpsk dengang end nu. Menneskene har brændt sig saa ofte siden, vingerne stækkedes, og blikket blev stundom mere jordvendt end godt er kanske.

Meneskene har *altid* været bundet av love, av naturlove og økonomiske love og av lovene for sjælelivet, men de har ikke altid følt og skjønt det. Slik gikk det til at alt underfuldt for folk i gamle dage blev naturlig og alt naturlig underfuldt.

Dengang som nu var lidelsen, ikke lykken, flertallets lod.

Og saa skedde det, at den enkle likefremme trang til en *trøster* i livets kval litt efter litt og under indvirkning fra mange kanter vokste op til en fantastisk troeskreds: troen paa en frelser fra alt ondt, som Gud hadde latt lide døden paa et forsmædelig kors og som engang skulde komme igjen i skyen for at dømme levende og døde.

Det var en utvei til at vinde over mørkemagtene, den eneste de øinet. Og den blev fulgt av en voksende skare av troende.

Det onde var kommet ind i verden ved et menneskelig feiltrin, ved syndefaldet. Derved kom ogsaa døden ind som den mørke skygge over menneskenes liv. Saa trodde man dengang. Og Jesusbarnet i krybben, frelseren Kristus paa korset, blev den som bragte de trældende men livshungrende mennesker visshet om evig liv ovenover himlens tak, fordi han kunde ta al verdens syndebyrde paa sig og paa en synlig maate bryte dødens skranker. Slikt troddes saa let i hin tid, da undere var dagligdagse ting, og mirakeltroen en del av den aandelige atmosfære fordi alle tings lovmæssighet var en idé som dengang laa helt utenfor bevissthetens enemerker.

Kristus blev den ideelle „syndebuk“, som klarte det hele for os, bare vi hadde troen.

Han blev pantet paa det andet liv, hvor ingen skygger fandtes, men idel herlighet og glæde. „Og døden skal ikke være mere, ei heller sorg, ei heller skrik, ei heller pine skal være mere“.

Den moderne videnskab har forlængst sprængt grundmuren bort under denne trosbygning.* Den har lært os at der ikke er den sammenhæng mellem synd og død som de gamle tænkte sig. Ingenting er sikrere end det at døden kom ind i verden aarmillioner før mennesket blev til, ja før slangen blev til og syndefaldet kunde indtræde. Og flere og flere er ærlige nok til at si — til sig selv og til andre —: «*der er ingen frelser død for os paa korset!*»

For mange har denne sandhet været tung at bære, enkelte har ogsaa hjulpet sig med at holde en liten bakdør aapen, et stille, svakt haap — kanske der allikevel var en mulighet? Med denne mulighet slog de sig saa tilro.

Istedetfor modig at vende blikket mot *virkeligheten* — og lytte til det nye evangelium: at intet andet kan „frelse“ os fra livets disharmoni end *arbeidet* paa at skape større harmoni om os og i os. „Arbeid og fortvil ikke!“ lød det fra de dypeste religiøse tænkere. Og til alle som klynket over uundgaelig pessimisme, rettedes de mandige ord: „Hvad enten verden er god eller slet, la os arbeide for at den kan bli bedre!“ Menneskene skulde ikke længer ligge ydmygt paa sine knæ og faa evig liv av naade, de skulde reise sig i sin fulde kraft og forædle jordlivet,

* Om den kirkelige dogmatiks forhold til nutidens videnskabelige erkjendelse henvises forøvrig til mit tidl. skrift „Skolen, kirken og dogmerne“.

gjøre det dagligdagse skjønnere, fuldkomnere. „De tænker paa engle og glemmer sine blaaøiede barn“, klaget en digter, en som vilde ha skjønhet over jorden. Vort jordliv er ett, det er ett, og hvert andet er drømme og digt, nu saa er det vel ogsaa vor ret at faa leve det solfuldt og rikt, sang en anden, og til arbeiderklassen lød det forløsende ord som blev gjentat de tusen ganger: Reis eder, foren eder og kjæmp! Drømmenes, slapsindets tid maa nu være forbi. I maa begynde at bygge eders fremtid eller I forgaar, I maa flytte samfundet over paa en ny grundvold! *Arbeidet*, hvorav alt liv lever, arbeidet, som i den dypeste forstand er hele menneskehetens forsyn, maa som det bærende i samfundet faa den hædersplads som tilkommer det, ikke de smukke talemaaters flitterstas, men det fulde utbytte og en solig tilværelse fra vugge til grav.

— — Og de slumrende kræfter vaktet. Kanske ikke saa meget ved digterne og tænkere, naar alt kommer til alt, skjönt *de* gjorde sit. Men *virkeligheten*, livets haarde ubønhørighet vakte dem, den triste kundskap som lyste i blodskrift fra alle steder hvor der slites, sultes og lides, den vakte dem. De saa, arbeiderne, at Kristus ikke kunde frelse dem fra den undertrykkelse, som hele livet igjennem bandt dem til et glædeløst slit. Han hang selv magtesløs paa det kors hvortil samtidens undertrykkere naglet ham. Uretten, det kolde og haarde de møtte, livets barske vilkaarlighet, den hjemløshet som saa ofte var arbeidernes lod, bet sig ind i dem, i sind og skind. Gud var død, om han nogensinde hadde levet. Eller han var sluttet at regjere. Alle yd-

mygelse de maatte taale for den usle brødbiten. Al den kummer og pinagtighet, som blev deres hustruer tildel! At bære det i taalmod og tilgivelse altsammen? Umulig — om der endnu var en rest av rankhet igjen, en gnist av menneskeværd. Og ogsaa deres barn negtedes i regelen de vilkaar som skaper friske og glade mennesker. Usle kaar dræpte saa mange av dem. Nei. Noget forsyn findes ikke. Gud er *ikke* kjærlighet. Det mest forpinte menneskebryst rummer mere godhet og velvilje. Vi maa være vort eget forsyn!

— — La os frelse os selv! sa de til hverandre. Ikke fra døden, men fra et liv i armod og lidelse. Frelse os ved *egen* kraft, det vil gi mod og skjøn reisning. Korset er ikke lenger vort symbol. Lidelsen er ikke det fuldkomne. Den lidelse som kan løfte og rense sindet ligger paa et ganske andet plan end den samfundsuretfærdighet, det kapitalvælde som trykker os og binder vore evner. Bort med det samfundssystem som skaper de tidlig furede ansigter, de tidlige krokede rygge! Glæden, lykken er det vi stunder imot, for os og for vore barn, *lykken er fuldkommenheten*. Men erobringen av selve den eleinentæreste lykkebetingelse, som er økonomisk tryghet, gaar over privatkapitalismens lik.

„Min gud, min gud, hvorfor har du forlatt mig!“ klaget Jesus paa korset. Bitrere er vore ord: Min gud, hvorfor har du overgit jorden til uretfærdigheten! — Men la os ikke klage, det nytter ikke. La os heller ikke søke trøst — hverken i dogmer eller i glemsel. Det fører ingen vei. Der maa *handles*. Skridt for skridt maa samfundslidelsen ryddes avveien.

Det har utvilsomt engang været et brukbart vaaben i kampen mot det onde at personificere det i en dæmon, en djævel, en satanas. Man fik det samlet saa attacken blev lettere. I vor tid skjønner vi at det onde er meget sammensat — vi helbreder ikke syke saa enkelt som ved at drive ut dæmoner, selv om vi i sykdommen for en stor del ser herjinger av millioner „smaadjævle“, bakterierne. Men samtidig med at vi erkjender det ondes eller livsskadeliges mangfoldighet, saa vet vi at *grundondet er økonomisk trældom*. Det er derfor fra denne frygtelige dæmon, som følelseløst suger ut de arbeidende millioners muskel- og nervekraft og legger livet øde, vi først og fremst maa fri os.

Men naar vi *det* vil, er det ikke i *korsets* tegn. *Lykkeviljen* er det som er solmagten som skal sprede lidelsernes sjælelammende mørke. Et *den* sterk nok i os, saa skal vi en dag ved egen kraft overvinde de trolld som forbitrer vort liv og ut av vor egen trang gjøre jordlivet solfuldt og rikt. Den røde fane som er vort symbol kjender intet til „blaat blod“. Den forbander alle privilegier. Den vil „solsletten“ for alle, „helvede“ for ingen.

Vi randt alle av selsamme rot
og vi kjender en adel, kun en,
og se det er naturens saa ren
som den harmglødet gaar i vort blod.

Men — er der nogen som sier — om I ikke har bruk for frelseren Kristus, er saa ikke eders bannerfører likevel han som sa de forjættende ord: fred paa jorden og blandt menneskene en god vilje? Om I ikke trønger ham for at naa op i den himmel I ikke lenger tror

paa, fordi den er forsvundet i den æterfyldte uendelighet, har I saa ikke behov for ham for at virkeliggjøre gudsriget paa jorden — godhetens, retfærdighetens, brorskapets samfund?

Vi svarer: Som forkynder av fred og brorskap har han ikke kunnet overvinde verden, ikke — som Esaias profeterte — formaadd at løfte aaket av folkenes skuldre. Jesu ideal har intet betydd for det samfund som i de sidste aar har været vidne til en egoistisk spekulation, en vold og undertrykkelse værre end nogensinde. Og i nitten hundre aar har det netop været en fare, at man dvælet for meget ved de skjønne ord om idealerne, men virkeliggjorde saa forsvindende litet av dem.

Socialismen viser nutidens mennesker veien til fred og brorskap. Vi kan ikke „begynde med at tilgi“. Med *harme* maa vi begynne. I *harme* reise os mot al uret, al underkuelse og ikke gi os førend det økonomiske slaveri er utslettet fra vor herlige jord. Frelsesarmeens barmhjertighetsarbeide er helt i Jesu samaritanaand. Men hvad strækker det til? Gyde balsam i saarene, det er alt. Og overklassens velgjørenhet som bare ydmyger de lidende og gjør dem feigere end før! Hvor trives ikke usselheten ved al denne forpustede barmhjertighetsiver! Ved sin julevelgjørenhet, ved sine varmmatsmaaltider for gamle og al den øvrige avskyelige nedladenhet og „omsorgsfuldhet“, søker overklassen og dens lakeier at smøre et lag av skinnende fernis over profitmakeriets og utsugningens barske samfund.

Arbeiderklassen har ingen virkelig hjelp at vente fra oven, den har bare sig selv at lite paa.

Derfor gjælder det at den er sterk, at den kommer helt bort fra sløvheten, vanegjængeriet.

De tusen arbeiderkvinder som træller i hjemmeindustri, paa systuer og i fabrikker, hvad gavner dem alle de smukke ord om godhet og broderlighet og „en ny himmel og en ny jord“ og kjærlighet til Gud og næsten? Paa arbeidspladsen er de ikke mennesker, bare nytte dyr, arbeidsmaskiner. Om de ved de store høitider gik til sine arbeidskjøpere og mindet dem om krybben og korset og sa til dem: La os være snild og broderlig mot hverandre, som han der altid hjalp og gjorde vel, gi os ialfald en løn som vi kan leve litt mere menneskelig av — chefen vilde bare haanle av slikt „forrykt fruentimmersnak“. Og det falder heller ikke de slitne kvinder ind, de er glad til de faar lov at slite i det og takker til om de slipper at bli kastet ut i arbeidsløshet. Det er vanskelig at hævde sit menneskeværd overfor dem som møter en med magtglad kulde. De lærer at være nøisomme. Jeg ser dem komme ut av fabrikkene, trøtte og triste. Solstraalerne kalder ingen jubel frem i deres sind, selv om de er unge og skulde være glade over livet. De ser ikke aasernes dimblaa konturer som skygger saa let for eventyret, som strækker sig indover dit hvor de aldrig har raad, aldrig tid til at reise.

Til dem og til *alle* dem som idag sliter sig gjennem et tørt og grovt liv uten varme, uten livsglæde, lyder socialismens glade og manende budskap: I har ret til lyse livsvilkaar, I er ikke skapt til trældom I mere end de andre; men ret uten magt er som næver knyttet i bukselommen. I maa slutte med tamheten, slutte med nøisom-

heten, og stolt *forlange* eders ret og sætte *magt* bak retten. Alene *det* gir respekt. Alene *det* fører frem.

Og om kampmotet stundom er ved at synke, saa hent ny kraft -- ikke hos de gamle religionsstiftere hvis liv og tanker ikke evner at omskape verden, men i tanken paa de modigste av dem som har stridt og lidt for folkets befrielse fra alt slaveri. Søk kraft hos de forfulgte og fængslede og myrdede martyrer for arbeiderklassens sak, hvorom de russiske revolutionære synger:

I kampen for folket I fandt eders død,
slik kjærlighet maatte I bære.
I gav eders liv for at kjøpe os brød,
at kjøpe os frihet og ære.
I fængsler, i trængsler de tungsomme aar,
av bødler og blodhunde dømte;
naar lænkerne klirret om foten saar,
om lykke for folket I drømte.

DET ER EN taapelig paastand at det som nu kaldes kristendom skal være det som tømmermanden fra Nazaret levde og døde for. Kirken tillater den forbryderske kommerzialisme at regjere uhindret og spilder sin tid med unyttige forsøk paa at frelse sjæle blandt ofrene for dette system. Kristendommen præker nøisomhet for lønsslaverne og bukker ærbødig for slavefogderne; det vil si, kirken forraader folket. Den snakker godt for de utplyndrede, men vaager sig aldrig til at dømme roveren; han er nemlig for det meste en av kirkens piller. Det er hvad jeg mener om kirken. Og hvad de forskjellige missioner angaa, saa er de mig like motbydelige, enten de gaar ut paa at omvende Sydhavsboerne eller os. Slik en misso nær gjennomtrawler arbeiderklassen paa fangst efter sjæle akkurat som en stortingskandidat trawler efter stemmer.

Jeg har hørt om hedningemission og indremission, om gatemissionærer og arbeidermissionærer, men jeg har endnu

aldrig hørt om særskilte missionærer til omvendelse av parlamentsmedlemmer og børsspekulanter, som dog neppe har mindre bruk for den himmelske naade. Saadan er nu verden indrettet. Fromheten prækes for de fattige; at ogsaa de rike kan ha visse moralske mangler er der ingen som tænker paa. Kristi tjenere nu om dagen sitter tilbords med veksellererne; Kristus pisket dem ut av templet.

Patrick Macgill.

EN TRÆFFENDE PRINCIPUTTALELSE

DET danske socialdemokratiske ungdomsforbunds kongres i paasken iaar vedtok mot 2 stemmer følgende resolution i kirkespørmaalet som paa det næiagtigste falder sammen med de synsmaater som er gjort gjældende i dette skrift:

Den socialdemokratiske ungdom anser det for utilbørlig og kulturstridig,

- a t det offentlige øver indflydelse i trosanliggender,
- a t en bestemt trosretning fastslaas som „folkekirke“ eller „statskirke“,
- a t prester er statsembedsmænd og er overdraget utøvelsen av rent borgerlige forretninger som vielse, navnegivning og begravelse og
- a t den opvoksende ungdom gjennom folkeskolen opdrages i og indpodes en bestemt trosbekjendelse.

Ut fra disse anskuelser og hævden socialdemokratiets standpunkt

„Religionen en privatsak“

kræver den socialdemokratiske ungdom kirken løst fra staten med inddragelse under statskassen av al kirkeformue samt religionsundervisningen i skolen ophævet og erstattet av belæring om almindelige moralbegreper.

Idet den socialdemokratiske ungdom i statskirken kun ser en hemmer av frit og sunt tankeliv og, reaktionært-virkende som den altid har været, en væsentlig hindring

for arbejderklassens økonomiske frigjørelse, uttaler den sig paa det bestemteste mot enhver foranstaltning, som kan støtte kirkens position i befolkningen og anser navnlig deltagelse i menighetsraadsvalg og andre kirkelige valg for en saadan støtte.

Tvertimot opfordrer den socialdemokratiske ungdom til avgjort og direkte kamp mot statskirken, og da utvilsomt store dele av befolkningen kun av vane og sløvhed forblir staaende i folkekirken og en saadan forbliven bl. a. umuliggjør borgerlig vielse — uttaler den socialdemokratiske ungdom sig for personlig uttrædelse i forvissning om, at en masseutmeldelse vil være et virksomt middel i kampen mot statskirken og den officielle tro og for frisind og religiøs tolerance.

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

3821233770